

دلیل المبادی

راهنمای جامع تمرین‌های جلد چهارم مبادی العربیة

(شامل اعراب‌گذاری کامل، ترجمه‌ی دقیق و توضیح مفصل کلیه‌ی تمرین

جلد ۴ کتاب مبادی العربیة رشید الشرتونی)

تألیف:

دکتر ابوالفضل رضایی

عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی

دکتر علی ضیغمی

عضو هیأت علمی دانشگاه سمنان

سرسناسه	: رضایی، ابوالفضل، ۱۳۵۳ -
عنوان قراردادی	: مبادی العربیه فی الصرف والنحو
عنوان و نام پدیدآور	: دلیل المبادی: راهنمای جامع تمرین های جلد چهارم مبادی العربیه... / تألیف ابوالفضل رضایی، علی ضیغمی.
مشخصات نشر	: تهران: زوار، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۳۸۴ ص.
شابک	: 978-964-401-463-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتاب حاضر حل المسایل جلد چهارم کتاب «مبادی العربیه فی الصرف والنحو» تألیف رشید شرتونی است.
موضوع	: زبان عربی - صرف و نحو.
موضوع	: زبان عربی - صرف و نحو - مسایل، تمرین ها و غیره.
شناسه افزوده	: ضیغمی، علی، ۱۳۶۳ -
شناسه افزوده	: شرتونی، رشید، ۱۸۶۴-۱۹۰۶ - مبادی العربیه فی الصرف والنحو
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ ۲۲۴۵ م ۳۴ ش / PJ۶۱۴۱
رده بندی دیویی	: ۲۹۲/۷۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۷۸۷۳۸۶

انتشارات زوار

- دلیل المبادی □
- راهنمای جامع تمرین های جلد چهارم مبادی العربیه □
- مؤلفین / دکتر ابوالفضل رضایی، دکتر علی ضیغمی □
- نوبت چاپ / اول - بهار ۱۳۹۱ □
- تنظیم و صفحه آرایی / جهان فارس □
- آماده سازی چاپ / شرکت قلم □
- نظارت بر چاپ و صحافی / فرناز کریمی □
- چاپ و صحافی / خاشع □
- شمارگان / ۱۱۰۰ نسخه □
- شابک / ۹۷۸-۹۶۴-۴۰۱-۴۶۳-۵ □

□ تهران: خیابان انقلاب: خیابان دوازدهم فروردین: نبش شهید نظری: پلاک ۲۷۸ □

□ تلفن: ۰۳۲۵۴۶۶۶۶-۶۶۴۸۳۴۲۳-۶۶۴۸۳۴۲۴: نمابر □

□ قیمت ۱۲۵۰۰ تومان □

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

پیشگفتار

علم المصرف (بخش صرف)

تمرین ۱

تمرین ۲

تمرین ۳

تمرین ۴

تمرین ۵

تمرین ۶

تمرین ۷

تمرین ۸

تمرین ۹

تمرین ۱۰

تمرین ۱۱

تمرین ۱۲

تمرین ۱۳

تمرین ۱۴

تمرین ۱۵

تمرین ۱۶

تمرین ۱۷

تمرین ۱۸

تمرین ۱۹

تمرین ۲۰

تمرین ۲۱

تمرین ۲۲

تمرین ۲۳

تمرین ۲۴

تمرین ۲۵

تمرین ۲۶

تمرین ۲۷

تمرین ۲۸

تمرین ۲۹

تمرین ۳۰

۱۱

۱۵

۱۵

۱۸

۱۹

۲۲

۲۳

۲۵

۲۹

۳۰

۳۲

۳۲

۳۴

۳۷

۳۹

۴۳

۴۶

۴۷

۴۸

۴۹

۵۲

۵۲

۵۳

۵۴

۵۶

۵۷

۵۷

۵۸

۵۹

۶۱

۶۲

۶۳

٦٤	تمرین ٣١
٦٥	تمرین ٣٢
٦٦	تمرین ٣٣
٦٧	تمرین ٣٤
٦٧	تمرین ٣٥
٦٩	تمرین ٣٦
٧٠	تمرین ٣٧
٧١	تمرین ٣٨
٧٢	تمرین ٣٩
٧٣	تمرین ٤٠
٧٥	تمرین ٤١
٧٧	تمرین ٤٢
٧٨	تمرین ٤٣
٨٠	تمرین ٤٤
٨١	تمرین ٤٥
٨٢	تمرین ٤٦
٨٣	تمرین ٤٧
٨٥	تمرین ٤٨
٨٧	تمرین ٤٩
٨٩	تمرین ٥٠
٩٣	تمرین ٥١
٩٥	تمرین ٥٢
٩٨	تمرین ٥٣
٩٩	تمرین ٥٤
١٠٢	تمرین ٥٥
١٠٤	تمرین ٥٦
١٠٥	تمرین ٥٧
١٠٩	تمرین ٥٨
١١٠	تمرین ٥٩
١١٣	تمرین ٦٠
١١٥	تمرین ٦١
١١٧	تمرین ٦٢
١١٩	تمرین ٦٣
١٢١	تمرین ٦٤
١٢٢	تمرین ٦٥
١٢٤	تمرین ٦٦
١٢٦	علم النحو (بخش نحو)
١٢٦	تمرین ٦٧
١٢٨	تمرین ٦٨
١٢٩	تمرین ٦٩
١٣١	تمرین ٧٠
١٣٢	تمرین ٧١
١٣٣	تمرین ٧٢
١٣٤	تمرین ٧٣
١٣٦	تمرین ٧٤

۱۳۷	تمرین ۷۵
۱۳۹	تمرین ۷۶
۱۴۱	تمرین ۷۷
۱۴۲	تمرین ۷۸
۱۴۳	تمرین ۷۹
۱۴۵	تمرین ۸۰
۱۴۷	تمرین ۸۱
۱۴۸	تمرین ۸۲
۱۵۲	تمرین ۸۳
۱۵۵	تمرین ۸۴
۱۵۷	تمرین ۸۵
۱۵۹	تمرین ۸۶
۱۶۰	تمرین ۸۷
۱۶۲	تمرین ۸۸
۱۶۳	تمرین ۸۹
۱۶۴	تمرین ۹۰
۱۶۷	تمرین ۹۱
۱۶۹	تمرین ۹۲
۱۷۴	تمرین ۹۳
۱۷۶	تمرین ۹۴
۱۷۹	تمرین ۹۵
۱۸۱	تمرین ۹۶
۱۸۲	تمرین ۹۷
۱۸۵	تمرین ۹۸
۱۸۷	تمرین ۹۹
۱۸۹	تمرین ۱۰۰
۱۹۰	تمرین ۱۰۱
۱۹۱	تمرین ۱۰۲
۱۹۲	تمرین ۱۰۳
۱۹۴	تمرین ۱۰۴
۱۹۵	تمرین ۱۰۵
۱۹۸	تمرین ۱۰۶
۱۹۹	تمرین ۱۰۷
۲۰۳	تمرین ۱۰۸
۲۱۵	تمرین ۱۰۹
۲۱۷	تمرین ۱۱۰
۲۱۸	تمرین ۱۱۱
۲۱۹	تمرین ۱۱۲
۲۲۰	تمرین ۱۱۳
۲۲۱	تمرین ۱۱۴
۲۲۲	تمرین ۱۱۵
۲۲۴	تمرین ۱۱۶
۲۲۶	تمرین ۱۱۷
۲۲۷	تمرین ۱۱۸
۲۲۸	تمرین ۱۱۹

۲۲۹.....	تمرین ۱۲۰
۲۳۱.....	تمرین ۱۲۱
۲۳۲.....	تمرین ۱۲۲
۲۳۳.....	تمرین ۱۲۳
۲۳۵.....	تمرین ۱۲۴
۲۳۷.....	تمرین ۱۲۵
۲۳۸.....	تمرین ۱۲۶
۲۳۹.....	تمرین ۱۲۷
۲۴۰.....	تمرین ۱۲۸
۲۴۲.....	تمرین ۱۲۹
۲۴۵.....	تمرین ۱۳۰
۲۴۷.....	تمرین ۱۳۱
۲۴۹.....	تمرین ۱۳۲
۲۵۰.....	تمرین ۱۳۳
۲۵۱.....	تمرین ۱۳۴
۲۵۲.....	تمرین ۱۳۵
۲۵۳.....	تمرین ۱۳۶
۲۵۵.....	تمرین ۱۳۷
۲۵۷.....	تمرین ۱۳۸
۲۵۹.....	تمرین ۱۳۹
۲۶۱.....	تمرین ۱۴۰
۲۶۴.....	تمرین ۱۴۱
۲۶۵.....	تمرین ۱۴۲
۲۶۷.....	تمرین ۱۴۳
۲۶۹.....	تمرین ۱۴۴
۲۷۱.....	تمرین ۱۴۵
۲۷۳.....	تمرین ۱۴۶
۲۷۶.....	تمرین ۱۴۷
۲۷۶.....	تمرین ۱۴۸
۲۷۷.....	تمرین ۱۴۹
۲۷۸.....	تمرین ۱۵۰
۲۸۰.....	تمرین ۱۵۱
۲۸۲.....	تمرین ۱۵۲
۲۸۳.....	تمرین ۱۵۳
۲۸۴.....	تمرین ۱۵۴
۲۸۶.....	تمرین ۱۵۵
۲۸۸.....	تمرین ۱۵۶
۲۹۰.....	تمرین ۱۵۷
۲۹۲.....	تمرین ۱۵۸
۲۹۴.....	تمرین ۱۵۹
۲۹۵.....	تمرین ۱۶۰
۲۹۷.....	تمرین ۱۶۱
۲۹۸.....	تمرین ۱۶۲
۳۰۱.....	تمرین ۱۶۳
۳۰۳.....	تمرین ۱۶۴

٣٠٧	تمرین ١٦٥
٣٠٩	تمرین ١٦٦
٣١٠	تمرین ١٦٧
٣١١	تمرین ١٦٨
٣١٣	تمرین ١٦٩
٣١٤	تمرین ١٧٠
٣١٦	تمرین ١٧١
٣١٧	تمرین ١٧٢
٣١٩	تمرین ١٧٣
٣٢٠	تمرین ١٧٤
٣٢١	تمرین ١٧٥
٣٢٣	تمرین عام علی المستحبات
٣٢٣	تمرین ١٧٦
٣٢٦	تمرین ١٧٧
٣٢٨	تمرین ١٧٨
٣٣١	تمرین ١٧٩
٣٣٣	تمرین ١٨٠
٣٣٦	التوابع
٣٣٦	تمرین ١٨١
٣٣٧	تمرین ١٨٢
٣٣٨	تمرین ١٨٣
٣٤١	تمرین ١٨٤
٣٤٢	تمرین ١٨٥
٣٤٣	تمرین ١٨٦
٣٤٥	تمرین ١٨٧
٣٤٧	تمرین ١٨٨
٣٤٨	تمرین ١٨٩
٣٥٠	تمرین ١٩٠
٣٥٤	تمرین ١٩١
٣٥٤	تمرین ١٩٢
٣٥٨	تمرین ١٩٣
٣٦٠	تمرین ١٩٤
٣٦٢	تمرین ١٩٥
٣٦٥	تمرین ١٩٦
٣٦٩	تمرین ١٩٧
٣٧٢	تمرین ١٩٨
٣٧٦	تمرین ١٩٩
٣٨١	فهرست منابع و مأخذ

پیشگفتار

﴿رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا﴾
(سوره ی اسراء، آیه ۸۰)

بی رقت لوح و عالم عدم

ای دو جهان از قلمت یک رقم

رد به نهانخانه‌ی تحقیق نه (جامی)

در کف من مشعل توفیق نه

سپاس خداوند کارساز بنده نواز را که ما را توفیق عنایت فرمود تا پس از سال‌ها تحصیل، تدریس و کسب تجربه در مسیر پر فراز و فرود آموزش زبان عربی دست به تألیف کاملترین و جامع‌ترین راهنمای تمارین مبادیء العربیة جلد چهارم زنیم و پس از تحمل رنج و مشقت فراوان آن را به پایان رسانیم و تقدیم دانشگاہیان گرامی کنیم. کتاب حاضر که «دلیل المبادی» نام گرفته، راهنمایی جامع برای حل تمارین جلد چهارم کتاب ارزندہی مبادیء العربیة اثر نویسنده‌ی مسیحی لبنانی رشید شرتونی (۱۹۰۴م) است.

کتاب مبادی العربیة در چهار جلد برای چهار سطح پیش مقدماتی، مقدماتی، متوسط و پیشرفته و هر جلد در دو بخش صرف و نحو به زبان عربی تألیف شده است. تمام این جلدها در عناوین و مباحث مطرح شده با هم مشترک اما در کمیت و کیفیت مطالب متفاوت از هم هستند. امتیازهای منحصر به فرد این کتاب گرانها در روش بیان مطالب از جمله دسته‌بندی منظم و درجه‌بندی محتویات آن سبب شده تا در نزد دانشجویان در رشته‌های ادبیات عربی، ادبیات فارسی، فلسفه و تمامی گرایش‌های الهیات از محبوبیت و مقبولیت بالایی برخوردار باشد. و همچنان به عنوان یکی از منابع در خور توجه و قابل استفاده برای یادگیری و آموزش زبان عربی در نزد آنان باشد. جلد چهارم این کتاب که کاملترین و جامع‌ترین سطح آن است، در دو بخش صرف و نحو دارای تمرین‌های پخته و کاربردی است. گرچه برخی از آنها قدیمی و ساخته و پرداخته‌ی سلیقه، فرهنگ و اعتقاد نویسندۀ مسیحی آن می‌باشد که گاه با فکر و اعتقاد ما مسلمانان در تضاد است، اما در مجموع از نظر کاربردی و تفهیم قواعد زبان مورد قبول و دارای اهمیت است. نبود یک راهنمای کامل برای تمارین این کتاب همواره دغدغه و نگرانی ما و بسیاری از دانشجویان و اساتید این رشته بوده است. از زمان دانشجویی در این فکر بودیم که با تألیف این راهنما به نگرانی‌ها پایان دهیم و تمرین‌های آنرا سر و سامان بخشیم. تا اینکه چند سال پیش توفیق با ما یار شد و عزممان را جزم کردیم و شروع به تألیف این کتاب نمودیم. ثمره‌ی تلاشمان کتابی شد که پیش روی خوانندۀ محترم قرار دارد.

از حق نگذریم که پیش از این چند تن از پژوهشگران فاضل و محترم در این وادی گام نهاده‌اند و خدمات ارزنده‌ای به جای نهاده‌اند. اما هیچکدام از آنها ما را از مدد و انگیزه‌ای که به دنبالش بودیم باز نداشت و با همه‌ی ارزش و احترامی که برای آنها قائلیم معتقدیم نتوانسته‌اند پاسخگوی همه‌ی نیازهای دانشجویان و اساتید گرامی باشند. شاید لازم باشد یادآور شویم که این کار نخستین بار توسط استاد فاضل دکتر محمد جواد شریعت در سال ۱۳۷۲ هـ.ش انجام شده و روانه‌ی بازار گشته است؛ اما متأسفانه نتوانست توجه‌ی همگان را به خود معطوف کند و پاسخگوی تمام نیازهای دانشجویان در کتاب مبادی العربیة باشد؛ چرا که در این کتاب فقط به تمرین‌ها پاسخ داده شده و از هر امتیاز دیگری محروم است.

در چند سال اخیر هم دو کتاب ارزشمند دیگر در این زمینه از همکاران گرانقدر به چاپ رسید که الحق و الانصاف زحمات زیادی در آن کشیده شده و بر خلاف نخستین اثر خیلی از نقص‌ها و خلأها را برطرف کردند اما با توجه به امتیازهایی که اینک از این کتاب برمی‌شماریم فرق آن با کتاب‌های مذکور آشکار می‌شود:

۱. همه‌ی تمرین‌های بخش صرف و نحو به‌طور کامل و تشریحی پاسخ داده شده است.
۲. همه‌ی تمرین‌ها با دقت فراوان و به‌طور کامل حرکت‌گذاری شده‌اند.
۳. ابتدا متن اصلی تمرین‌ها و سپس پاسخ کامل آنها آورده شده است.
۴. همه‌ی تمرین‌ها به‌طور دقیق و روان ترجمه شده‌اند و نگارندگان تلاش کرده‌اند نزدیک‌ترین معنی به متن اصلی را با بیانی ساده، روان و گویا ارائه کنند.
۵. پاسخ بیشتر تمرین‌ها همراه با شرح و توضیح و بیان دلیل و گاهی ارجاع به منبع معتبر می‌باشد.
۶. برخی تمرین‌ها که گاه ناقص و نارسا بوده‌اند با دلیل اصلاح گردیده است.
۷. نمونه‌هایی که عیناً آیه‌ای از آیات قرآن کریم بوده یا اگر کلمه‌ای از آیه را مؤلف مسیحی جابجا نموده بود، متن آیه اصلاح و با نشان مخصوص آیه مشخص شده است.
۸. اگر در خصوص ترکیب بعضی از کلمات چند نظر وجود داشته همه‌ی آنها با دلیل بیان شده است.
۹. سعی شده است به دنبال برخی تمرین‌ها قاعده و نکته‌ی مربوط به آن بطور خلاصه و دسته‌بندی شده با استناد به برخی کتاب‌های نحوی معتبر به زیبایی گویا بیان شود.
۱۰. در ترکیب ابیات سعی کرده‌ایم شاهد بیت‌ها را به همراه شرح و توضیح ذکر کنیم.
۱۱. در نگارش متن عربی تمرین‌ها رسم الخط زبان عربی مانند همزه‌های قطع و وصل، نقطه‌های زیر یاء (ی)، نقطه‌های روی «ه»، کاف بدون سرکش (ك) در آخر کلمه و... کاملاً رعایت شده است.
۱۲. به منظور تسهیل و تعمیق کار خوانندگان محترم، عناوین برجسته‌سازی و عناوین

تمرین‌ها ترجمه‌ی دقیق شده است و نیز فهرست مفصلی از همه‌ی تمرین‌ها تنظیم گردیده و همچنین از منابع و مأخذ تکمیلی فهرستی ترتیب داده شده است. در پایان شایسته است تا از همه‌ی کسانی که در این کار ما را همراهی نمودند مراتب سپاس خود را به جای آوریم: از جمله‌ی ایشان استاد فاضل و فرزانه صرف و نحو و بلاغت عربی جناب آقای دکتر محمود خورسندی مترجم و شارح کتاب مبادئ العربية است که کلاس‌های درسشان با نکته‌های شیرین علمی و اخلاقی همواره بهترین خاطرات زندگی را برایشان جاودانه کرده است؛ و دوست و برادر فاضل، جناب آقای دکتر احسان اسماعیلی طاهری به پاس محبت‌های همیشگی و نکته‌های ارزنده‌ای که در این کتاب یادآور شدند؛ همچنان که باید از مدیریت محترم انتشارات زوار جناب آقای علی زوار تشکر کنیم که مزاحمت‌ها و مراجعات مکررمان را با گشاده‌رویی و مهربانی تحمل نمودند. و سرکار خانم فاطمه هدایتی کودرزی که با دقت و زحمت فراوان و با صبر و تحمل مثال زدنی کار تایپ را به عهده گرفتند. نیز همراهی و همکاری خانواده‌ی محترممان را ارج می‌نهمیم و از خداوند متعال اجر اخروی برایشان مسألت داریم.

و در پایان از خوانندگان فهیم و دانا خواهشمندیم که با درایت و عنایت خود ما را در رفع نواقص و کاستی‌های احتمالی این اثر یاری رسانند که به گفته‌ی سعدی شیرین سخن:

خردمند نشنیده‌ام عیبجوی	آلا ای خردمند پاکیزه خوی
به ناچار خوش بود در میان	قبا گر حریر است و گر پرنیان
کرم کار فرما را خوش بپوش	تمو گر پرنیانی نیایی مجوش
به دریوزه آورده‌ام دست پیش	ننازم به سرمایه‌ی فضل خویش
بدان را به نیکان بیخشد کریم	شنیدم که در روز امید و بیم
به خلق جهان آفرین کار کن	تو نیز از بدی بیتیم در سخن

وما توفینا إلا بالله. علیه توکلنا وإلیه نئیب.

دکتر ابراهیم الفضل رضایی - دکتر علی ضیغمی

(www.zeighami.ir)

بهار ۱۳۹۱ هـ.ش.